

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

ЛИСТОПАД НАТАЛЯ ЛЕОНІДІВНА

УДК 378:37.011.3-051:373.2:004.5

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ
СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2024

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
КНЯЖЕВА Ірина Анатоліївна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
КОВШАР Олена Вікторівна,
Криворізький державний педагогічний університет,
завідувач кафедри дошкільної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЧЕКАН Оксана Іванівна,
Мукачівський державний університет,
доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти.

Захист дисертації відбудеться «12» квітня 2024 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 34.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «08» березня 2024 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. КОЙЧЕВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі технології, що базуються на використанні інформації в цифровій формі, активно застосовуються в усіх сферах соціальної, професійної та побутової життєдіяльності людини. Відповідно до означеної тенденції відбувається цифрова трансформація ринку праці, сфери культури, освіти тощо. Можна стверджувати, що цифровізація суттєво впливає на формування цифрового покоління, забезпечує успіхи в економіці та соціальній сфері України. Одним із головних результатів упровадження єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Портал Дія) стало забезпечення доступності інформаційних ресурсів і послуг для всіх громадян України.

У світлі позитивних тенденцій і наявних проблем особливої уваги заслуговує підготовка студентів закладів фахової передвищої освіти до професійної діяльності. Від упевненого і грамотного застосування ними сформованих інформаційних компетенцій у професійній діяльності залежить успіх цифровізації економіки та соціальної сфери, підвищення якості життя людини. Стратегічні орієнтири розвитку фахової передвищої освіти пов'язані із законодавчими та нормативними документами (Закони України «Про освіту», 2017 р., «Про фахову передвищу освіту», 2019 р., «Про Національну програму інформатизації», 2022 р, Постанови Кабінету міністрів України «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», 2016 р., «Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», 2021 р., Наказ МОН «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти», 2019 р., Національна рамка кваліфікацій (зі змінами), 2020 р., «Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі», 2021 р., «Базовий компонент дошкільної освіти», 2021 р.), зміст яких акцентовано на значущості формування цифрової культури в умовах професійної підготовки студентів у закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах).

У дослідженні орієнтувалися на праці, присвячені трактуванню сутності категорії «цифрова культура» в різних аспектах знання: із позицій філософії (К. Гарбузенко, О. Головка, К. Гончаренко, О. Данильян, О. Дзьобань, В. Ігнатко, М. Кириченко, А. Мозговий, О. Овчарук, О. Пархоменко, О. Прудникова, О. Радутний, О. Рябініна, І. Сілотіна, К. Скіннер, О. Сотникова О. Шайкіна та ін.), за інформаційним підходом і взаємозв'язку інформатизації з освітою (В. Биков, О. Буров, А. Гуржій, М. Жалдак, М. Кадемія, Т. Койчева, М. Лещенко, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Овчарук, В. Олійник, О. Пінчук, О. Соколюк, О. Спирін, М. Шишкіна та ін.). Загальні теоретико-методологічні підходи до формування цифрової культури висвітлено у працях зарубіжних учених (А. Brown, J. Gutiérrez-Castillo, M. Hofer, J. Hung, E. Instefjord, J. Koskinen, J. Lavonen, E. Nonato, A. Olofsson, F. Pimentel, Y. Punie, L. Razmerita та ін.).

У дослідженні було використано також праці вчених з різних галузей освіти (Л. Березовська, І. Богданова, А. Богуш, Л. Карташова, В. Кириленко, Н. Кічук, І. Княжева, О. Ковшар, О. Колгатін, О. Копусь, О. Кузьмінська, Н. Лазаренко, С. Лазоренко, А. Линенко, І. Пальшкова, І. Рогальська-Яблонська, О. Співаковський,

Л. Тимчук, Я. Топольник та ін.), у яких висвітлено різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогів.

У дисертаційних дослідженнях репрезентовано проблему формування цифрової (інформаційно-комунікаційної) культури у таких розвідках: майбутніх учителів англійської мови (О. Бескорса), учителів-філологів (В. Кириленко), вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО) (А. Клеба), офіцерів (О. Кравченко), фахівців фізичної культури і спорту (С. Лазоренко), фахівців зв'язку (В. Лукашів), учителів початкових класів (О. Лушинська), перекладачів (О. Нестерова), студентів політехнічних коледжів (А. Степаненко) та ін.

Професійно-педагогічна підготовка здобувачів освіти в педагогічних коледжах представлена в дисертаційних дослідженнях, зокрема: формування професійної компетентності (Р. Аронова), управління професійною підготовкою (М. Братко), формування правової культури (Л. Грищенко), організація самостійної роботи студентів (О. Кечик), формування професійної позиції (О. Літовка), інтерпретаційної компетентності (І.Ткачук), застосування комп'ютерних технологій (І. Мищук), методична підготовка (Р. Найда) та ін.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх вихователів ЗДО досліджувалось у дисертаційних розвідках: навчання іноземних мов (К. Віттенберг), комп'ютерної грамотності (С. Дяченко), пізнавальної діяльності (І. Мардарова), інформаційно-комунікативної компетентності (С. Семчук), управління освітньою діяльністю (В. Хрипун), професійної компетентності (О. Чекан) та ін.

Незважаючи на суттєвий досвід з різних аспектів формування цифрової культури, наявні підходи не є досконалыми, а саме: відсутня цілісна концепція формування цифрової культури педагога як засобу здобуття та оновлення знань, недостатньо теоретично розроблено систему методично-технологічного забезпечення у фаховому педагогічному коледжі.

Отже, на науково-теоретичному рівні актуальність обраного напрямку визначає суперечності між наявними дослідженнями в царині формування становлення та розвитку цифрової культури та ступенем розробленості концептуальних засад її формування у майбутніх педагогів.

Аналіз наукової літератури засвідчив відсутність досліджень із теоретичного обґрунтування й експериментальної апробації педагогічних умов формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів, тоді як у педагогічній теорії і практиці наявна низка суперечностей між:

- соціальним замовленням сучасного суспільства щодо професійної підготовки в закладах фахової передвищої освіти висококваліфікованих фахівців, здатних до самоосвіти, професійної діяльності в умовах сучасного цифрового суспільства, і недостатньою теоретичною та практичною розробленістю проблеми формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів;

- педагогічним потенціалом цифрової культури та наявним несистематизованим практичним досвідом щодо її формування у студентів педагогічних коледжів, відсутністю науково-обґрунтованих педагогічних умов, недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення і педагогічного супроводу формування цифрової культури у майбутніх педагогів-вихователів.

Означені підстави дають змогу стверджувати, що в сучасній педагогічній науці існує соціально-значуще завдання, пов'язане з осмисленням, розробленням та апробацією педагогічних умов формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів. Актуальність проблеми, недостатня теоретична й практична її розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «**Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 30 червня 2016 року).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов, моделі і методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Відповідно до мети дослідження було окреслено основні завдання:

1. Науково обґрунтувати зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта»; уточнити зміст понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта».

2. Визначити компоненти, критерії, показники, схарактеризувати рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

3. Науково обґрунтувати педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

4. Розробити й апробувати модель і методику формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка студентів у педагогічних коледжах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Гіпотеза дослідження: формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта буде ефективним, якщо реалізувати в процесі їхньої професійної підготовки такі педагогічні умови: стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти.

Методи дослідження: для розв'язання визначених завдань і досягнення мети використано загальнонаукові методи наукового пізнання: теоретичні – вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних джерел, наукового доробку вітчизняних і зарубіжних учених із проблеми підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти – для окреслення понятійних меж феномену, що досліджується, та його змістового наповнення; логіко-системний аналіз, класифікація, аналогія, індукція, дедукція, узагальнення науково-теоретичних і практичних даних – для визначення педагогічних умов формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; моделювання – для розроблення моделі формування цифрової культури майбутніх вихователів ЗДО; порівняння здобутих даних – для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків і залежностей; емпіричні – спостереження, анкетування, опитування, бесіди, психологічні тести та методики – для з'ясування та реалізації педагогічних умов, моделі й методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для визначення рівнів сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта та перевірки ефективності визначених педагогічних умов, моделі й методики; кількісний і якісний аналіз результатів дослідження із використанням методів математичної статистики (U – критерій Манна-Уїтні, критерій узгодженості Пірсона χ^2) – для верифікації результатів експерименту.

Базою дослідження виступили: Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж», Комунальний заклад «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж». У педагогічному експерименті взяли участь здобувачі фахової передвищої педагогічної освіти експериментальної групи (ЕГ) спеціальності 012 Дошкільна освіта Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж» (64 особи) і контрольної групи (КГ) спеціальності 012 Дошкільна освіта Комунального закладу «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж» (62 особи).

Наукова новизна здобутих результатів полягає в тому, що *вперше*: визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта (стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти); *розроблено* модель (цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний, результативний блоки) формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; визначено і науково обґрунтовано зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» та його структуру в єдності когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного компонентів; критерії оцінювання рівнів сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта

(пізнавально-орієнтовний, особистісно-рефлексивний, професійно-творчий) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (поглиблений, достатній, задовільний, низький); уточнено поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта»; подальшого розвитку дістала методика підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає у: розробленні методики діагностики сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта й експериментальної методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; оновленні системи самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти і розробленні комплексу самостійно-дослідницьких завдань для студентів коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта для набуття ними уявлень щодо формування їхньої цифрової культури; розкритті особливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; складанні методичних рекомендацій із дотримання правил кібербезпеки та захисту від негативних інформаційних впливів і соціальної відповідальності в роботі з професійно-зорієнтованим цифровим контентом, здійсненні рефлексії успішності застосування цифрового освітнього контенту; збагаченні змісту навчальних дисциплін («Інформатика», «Вступ до спеціальності (Технологія галузі 01 Освіта/Педагогіка)», «Інформаційні технології та технічні засоби», «Педагогіка») та педагогічної практики («Навчальна (психолого-педагогічна) практика», «Педагогічна практика») додатковими темами і завданнями, спрямованими на формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти, а також стануть у нагоді під час проходження здобувачами фахової передвищої освіти ознайомлювальної й активної педагогічних практик, виконання курсових робіт, у системі вищої і післядипломної педагогічної освіти, неформальної та інформальної освіти майбутніх вихователів ЗДО.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж», (акт про впровадження № 204 від 22.11.2023 р.), Комунального закладу «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж» (акт про впровадження № 501 від 13.10.2023 р.); Комунального закладу «Балтський педагогічний фаховий коледж» (акт про впровадження № 655 від 09.11.2023 р.); Відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету» (довідка про впровадження № 116 від 02.06.2023 р.); Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка» (акт про впровадження № 114 від 12.06.2023 р.); Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 2005/31 від

06.11.2023 р.); Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 01-12/01/713 від 28.09.2023 р.).

Апробацію результатів дослідження здійснено на міжнародних: «Педагогіка в системі гуманітарного знання» (Одеса, 2015), «Східне партнерство у сфері педагогічних інновацій в інклюзивній освіті, у рамках міжнародного проекту TEMPUS «INOVEST» (Кишинэу, 2015), «Проблеми якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі» (Одеса, 2016), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (Одеса, 2017, 2019), «Інновації та їх місце в модернізації дошкільної та професійної освіти» (Одеса, 2018), «Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика», (Одеса, 2019), «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти, (Одеса, 2019), «Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки» (Одеса, 2020), «Педагогічні інновації: актуальні питання теорії, досягнення та практика» (Одеса, 2021), «Сучасні виклики й актуальні проблеми підготовки майбутніх педагогів до інновацій у професійній діяльності» (Одеса, 2022), «Інноваційні технології в дошкільній освіті» (Переяслав, 2023), «Technique and technology of the future» (Germany, Karlsruhe, 2023); всеукраїнських: «Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського» (Одеса, 2005, 2006), «Управління якістю підготовки фахівців у вищій школі: історія, досвід, перспективи» (Одеса, 2006), «Інноваційні підходи до професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах ВНЗ» (Одеса, 2013), «Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм» (Кременчук, 2017), «Актуальні проблеми практичної психології» (Глухів, 2016), «Нова українська школа: наступність у підготовці старших дошкільників до навчання у 1-му класі (Миколаїв 2020), «Патріотичне виховання особистості в умовах сучасного освітнього простору: досвід, тенденції та проблеми» (Миколаїв, 2020), «Педагогічна толерантність як складник професіограми вчителя (актуалізація ідей В. О. Сухомлинського)» (Миколаїв, 2020), «Педагогічна освіта у вимірі інноваційних освітніх реалій» (Одеса, 2021), «Традиційні та інноваційні підходи розвитку сучасної освіти в Україні» (Одеса, 2022), «Сучасні виклики й актуальні проблеми підготовки майбутніх педагогів до інновацій у професійній діяльності» (Одеса, 2022), «Практико-зорієнтований підхід до розвитку педагогічної та психологічної освіти в міждисциплінарному дискурсі» (Миколаїв, 2022), «Дошкільна, початкова і вища освіта: реалії та перспективи» (Одеса, 2022), «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору» (Глухів, 2021, 2022, 2023), «Сучасний освітній процес: сутність та інноваційний потенціал» (Одеса, 2023), «Актуальні проблеми дошкільної освіти: виклики та пріоритети» (Глухів, 2023), «Актуальні проблеми педагогічної освіти в контексті євроінтеграції: теорія, практика, інновації» (Миколаїв, 2023) та регіональних: «Формування професійної компетентності у процесі підготовки майбутніх спеціалістів» (Одеса, 2013), «Актуальні проблеми методики навчання математики» (Одеса, 2015) науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження висвітлено у 31 публікації автора, з яких: 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 3 публікації в періодичних міжнародних наукових виданнях, 20 публікацій апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача у працях у співавторстві полягає: у колективній монографії – розділ «Електронно-освітній контент як засіб розвитку цифрової культури студентів закладів фахової передвищої освіти» (1,9 арк.) [1]; розкриття особливостей та обґрунтування індивідуального стилю педагогічного спілкування як форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу [2]; визначення проблем і механізмів духовного розвитку особистості дошкільника [11]; опис результатів дослідження шляхів удосконалення розвитку творчої активності студентів в освітньому процесі закладів вищої освіти [12]; розроблення структури й технологічних особливостей розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти [13]; аналіз шляхів і засобів формування інформаційної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти [18]; визначення педагогічного інструментарію формування цифрової культури майбутнього педагога [23].

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації становить 206 сторінок. У тексті вміщено 11 таблиць, 6 рисунки, що обіймають 9 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел 323 найменувань (із них 19 – іноземною мовою). 6 додатків викладено на 71 сторінці. Загальний обсяг дисертації – 331 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу; розкрито наукову новизну здобутих результатів, їх практичне значення; подано відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження, публікації, структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів**» за результатами аналізу й узагальнення наукових концепцій виявлено, що актуальність проблеми дослідження зумовлюється активізацією процесів цифрової трансформації в освіті, отже, виникає необхідність обґрунтування педагогічних умов, побудови моделі і розроблення методики забезпечення процесу формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Проаналізовано витоки цифрової культури в інформаційно-комунікаційному просторі освіти; визначено методологічні засади формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; визначено сутність і структуру цифрової культури здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта; обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; конкретизовано зміст понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу»; науково обґрунтовано поняття «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта».

На основі аналізу наукових досліджень (І. Бех, І. Богданова, А. Богуш, Н. Воронова, Л. Гаврілова, С. Гончаренко, І. Зазюн, І. Княжева, О. Ковшар, Т. Койчева, В. Кремень та ін.) визначено та обґрунтовано методологічні засади

формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта: культурологічний, системний, компетентнісний підходи.

Аналіз наукових досліджень учених (О. Базелюк, О. Бескорса, В. Биков, М. Кадемія, А. Клеба, О. Кравченко, С. Лазоренко, С. Семчук, О. Спірін, Л. Тимчук, О. Чекан та ін.) дозволив обґрунтувати, ключове поняття «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» як базова особистісна якість, яка передбачає наявність у здобувачів фахової передвищої освіти цифрової грамотності та компетентності, цифрової зрілості та світогляду, готовності до ефективної освітньої та професійної діяльності в цифровому освітньому середовищі ЗДО та цифровому суспільстві. З огляду на сутнісну характеристику поняття, визначено структуру цифрової культури студентів педагогічного коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта в єдності трьох компонентів: когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного. Виокремлено і схарактеризовано функції цифрової культури студентів педагогічного коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта: пізнавальна, регулятивна, комунікативна.

У контексті дослідження цифрову грамотність студентів педагогічних коледжів схарактеризовано як ступінь прояву первинного досвіду безпечного функціонування в інформаційно-цифровому просторі закладів фахової передвищої освіти задля здійснення пошуку, опрацювання, аналізу, реорганізації та інтерпретування інформації, творчого використання цифрового обладнання та засобів мультимедіа відповідно до поставлених освітніх завдань у педагогічних коледжах.

Цифрову компетентність студентів педагогічних коледжів розглянуто як інтегровану особистісну якість засвоєння низки предметно-цифрових компетенцій (знань, умінь і навичок цифровізації) та досвід їх використання в освітньому процесі, наявність потенціальної готовності студентів закладів фахової передвищої освіти виробляти, ухвалювати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в цифровому освітньому середовищі педагогічних коледжів та ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Цифрову зрілість студентів педагогічних коледжів визначено як наявність усталеної настанови на постійний розвиток та збагачення цифрового потенціалу, оволодіння досвідом упевненого та безпечного використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових ресурсів задля втілення ефективної трансформації персонального цифрового освітнього середовища студента.

З'ясовано, що цифровий світогляд студентів педагогічних коледжів є динамічною системою уявлень, поглядів, переконань, цінностей та ідеалів щодо цифрового світоустрою і безпечного функціонування в цифровому просторі закладів фахової передвищої освіти, що визначає спрямованість діяльності студентів педагогічних коледжів та знаходить своє вираження в їхній особистісній позиції.

Здійснивши аналіз наукових досліджень з означеної проблеми (В. Андрієвська, Н. Бахмат, М. Братко, В. Гринько, О. Кузьмінська, М. Шишкіна, А. Яцишин та ін.), було доведено, що цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу – система інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових ресурсів і сервісів, що створює можливість інформаційного забезпечення освітнього процесу й комунікативної взаємодії її учасників (викладачів, здобувачів освіти) та забезпечує

якість професійної підготовки у закладі фахової передвищої освіти. З'ясовано, що персональне цифрове освітнє середовище студента спеціальності 012 Дошкільна освіта є підсистемою цифрового освітнього середовища педагогічного коледжу. У процесі дослідження виявлено, що персональне цифрове освітнє середовище студента – компонентне, підсистемне, безпечне утворення, що демонструє та задовольняє індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти, яке організоване відповідно до індивідуальних особливостей, рівня знань та алгоритму виконання практичних цифрових дій, темпу навчання, освітньо-цифрових інтересів і потреб, що закладаються на рівні цифрового освітнього середовища педагогічного коледжу.

Формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта характеризуємо як процес цілеспрямованого досягнення послідовної та багатоаспектної системи взаємодії цифрового світогляду, цифрової зрілості, цифрової грамотності, що сприяють становленню цифрового потенціалу та досвіду студентів закладів фахової передвищої освіти, базового набору цифрових компетенцій щодо ефективного та безпечного використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових засобів у практичній освітній діяльності.

Сформованість цифрової культури студентів педагогічного коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта розуміємо як результат процесу формування цифрової культури тобто сформованість цифрової культури студентів педагогічного коледжу за сукупністю всіх компонентів: когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного, діяльнісно-праксеологічного.

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта як-от: стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти.

У другому розділі «**Експериментальне дослідження формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта**» описано логіку здійснення експериментального дослідження; визначено критерії сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта; розроблено й упроваджено діагностувальну методику сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів, модель і методику формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів; подано результати констатувального і контрольного етапів експерименту.

Визначено критерії із відповідними показниками сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, як-от: пізнавально-орієнтовний критерій (обізнаність з основними напрямками цифрової трансформації та діджиталізації у галузі дошкільної освіти; обізнаність із процедурою ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у

професійній діяльності; обізнаність із принципами організації цифрового освітнього середовища), особистісно-рефлексивний критерій (усвідомлення необхідності цифровізації як ціннісної стратегії розвитку особистості, суспільства і держави; усвідомлення значущості набуття цифрової культури як конкурентоздатності фахівця педагогічної сфери; наявність позитивної мотивації щодо формування цифрової культури), професійно-творчий критерій (уміння дотримуватись правил кібербезпеки та захисту від негативних інформаційних впливів при використанні цифрових ресурсів та сервісів представлених у мережі Інтернет; уміння здійснювати рефлексію ефективності застосування цифрового освітнього контенту; вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі професійної комунікації у цифровому освітньому середовищі). Визначено і схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта: поглиблений, достатній, задовільний, низький.

Діагностувальні заходи здійснено розробленим інструментарієм методики діагностики сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, а також спеціально дібраними діагностувальними засобами. Задля з'ясування достовірності відмінностей у сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта було використано U – критерій Манна-Уїтні. Опрацювання отриманих результатів довело, що статистично значущих відмінностей на констатувальному етапі дослідження між експериментальною і контрольною групами не було.

Позиційовано модель формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (див. рис.). Запропонована модель є графічним зображенням мети, методологічних підходів, основних компонентів, педагогічних умов, етапів, критеріїв, показників та рівнів сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Структура моделі формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта забезпечує досягнення поставлених цілей дослідження, представлена такими взаємопов'язаними блоками: цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний, результативний.

Розроблено й апробовано в експериментальній групі методику формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

На когнітивно-збагачувальному етапі формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта зміст освітніх компонентів ОК 14 «Інформатика», ОК 31 «Інформаційні технології та технічні засоби» було збагачено широким спектром питань, пов'язаних із цілями і завданнями інформатизації освіти, формування цифрової культури, організації цифрового освітнього середовища, персонального цифрового освітнього середовища. Майбутні вихователі ЗДО дізналися про особливості професійно-зорієнтованого цифрового контенту із використанням водкастів (vodcast), подкастів (podcast) і преводкастингу (pre-vodcasting).

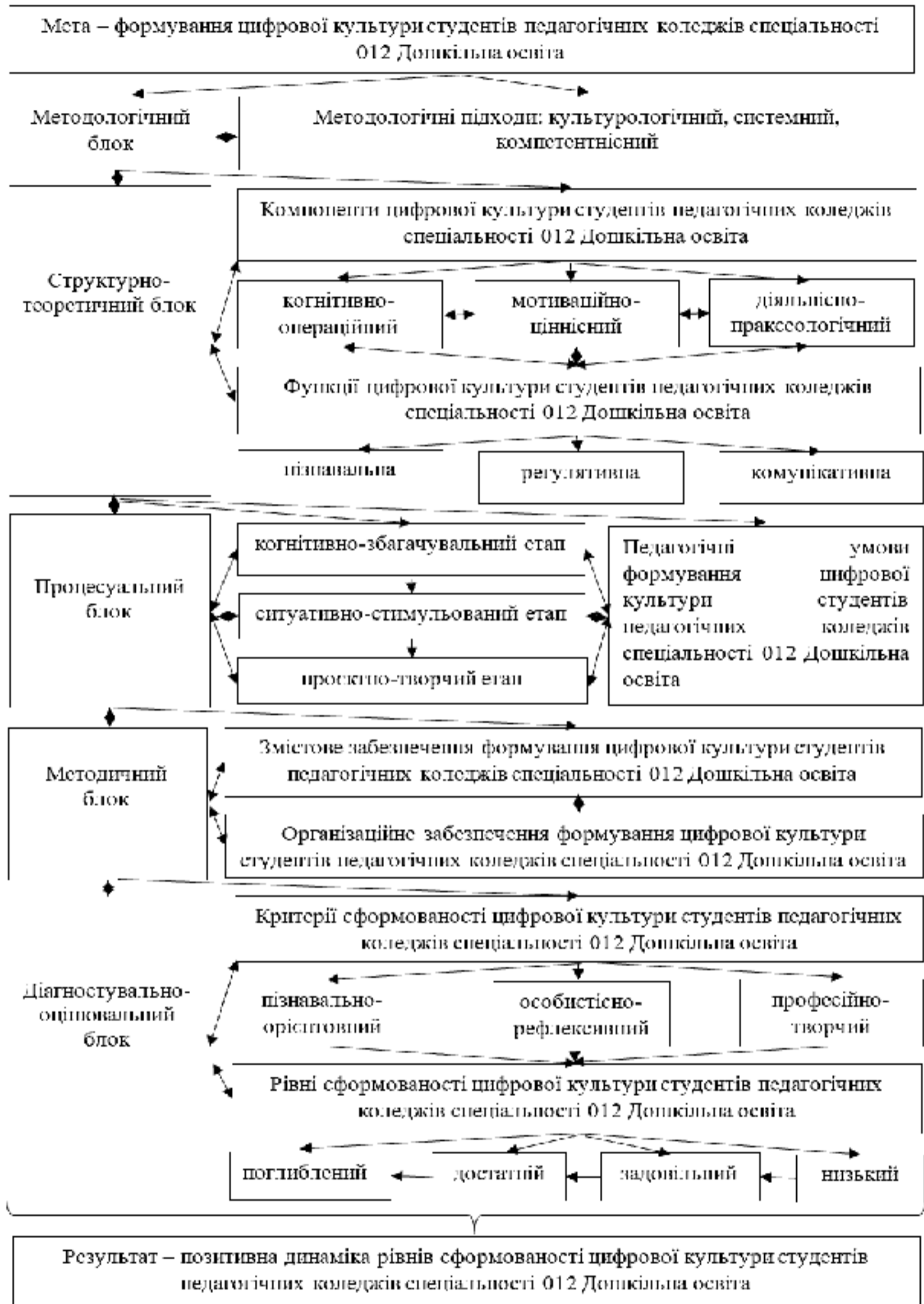

Рис. Модель формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта

Проведено мотиваційний тренінг «Формування цифрової культури» із використанням технології коучингу. Здобувачі фахової передвищої освіти ознайомилися з цифровим інструментарієм візуалізації і пояснення навчального матеріалу (онлайн-дошки: Ziteboard, Classroomscreen, Limnu тощо); активізації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти (інтерактивні робочі аркуші: Wizer.me, Formative, Classkick, Live Worksheets тощо); створення цифрового освітнього контенту (MindMeister, Mentimeter, LearningApps Socrative, Socrative, Broadcaster Software, Canva тощо); організації та проведення занять (Worksection, Discord, Microsoft Teams, BigBlueButton, Mentimeter, Zoom, Padlet, Trello, Google Meet, HUMAN, Google classroom, Moodle тощо), оцінювання та контролю здобутих знань, сформованих умінь і навичок (Google Forms, LearningApps, Kahoot, Easy Test Maker тощо).

На ситуативно-стимульованому етапі формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта у процесі вивчення освітніх компонентів ОК 20 «Вступ до спеціальності (Технологія галузі 01 Освіта/Педагогіка)», ОК 35 «Педагогіка» застосовано такі типи лекцій: лекція-обговорення («Етичні аспекти цифрової культури вихователів ЗДО»), бінарна лекція («Особливості організації дистанційної освіти у ЗДО»), лекція-конференція («Дистанційна платформа як середовище для спільної роботи вихователя з дітьми дошкільного віку»), лекція-дискусія («Безпека в соціальних мережах»), лекція-вікторина («Цифровізація дошкільної освіти: батьківська рефлексія»). Лекції проводились із використанням цифрових інструментів (MindMeister, Mentimeter, LearningApps, Socrative, Canva, Nearpod тощо).

На практичних заняттях використано: метод ПРЕС («Комплекс фізичних вправ для зниження негативного впливу цифрових пристроїв на дітей дошкільного віку»), кейс-метод («Мережа Інтернет і кіберзлочинність»), брейнстормінг («Інформаційно-комунікаційні технології в розвитку дітей дошкільного віку», «Авторські права на цифровий освітній контент»), дискусії («Соціальні мережі: «За» і «проти»).

Зі здобувачами фахової передвищої освіти експериментальної групи було проведено: тренінг «Структурування та візуалізація освітнього матеріалу», майстер-клас «Інтерактивна дошка як засіб інтенсифікації освітньої діяльності» (Ziteboard, Classroomscreen, Limnu, Drawchat, Jamboard у Google Meet тощо), семінар-практикум «Безпечний цифровий освітній контент та особливості його використання», онлайн-воркшоп «Цифрові інструменти сучасного вихователя ЗДО», вебінар «Електронний документообіг» (розглянуто системи: АСКОД, FossDoc, ДОК ПРОФ Атлас ДОК, Megapolis.DocNet тощо).

На проєктно-творчому етапі формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта реалізацію ОК 52 «Навчальна (психолого-педагогічна) практика» і ОК 53 «Педагогічна практика» було спрямовано на розвиток здатності майбутніх вихователів до аналізу й оцінки власного рівня сформованості цифрової культури, здатності дотримуватися правил кібербезпеки та захисту від негативних інформаційних впливів, уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у цифровому освітньому середовищі ЗДО.

У змісті педагогічної практики було передбачено завдання, пов'язані з розробленням цифрового освітнього контенту, як-от: навчальні відеоролики, динамічні схемо-знакові моделі освітнього матеріалу, інтерактивні мультимедійні презентації до різних етапів проведення навчального заняття, електронні освітні ресурси для інтерактивної дошки, оцінювальний цифровий освітній контент з автоматизованою перевіркою результатів.

Майбутніми вихователями разом з дітьми дошкільного віку було підготовлено проекти за освітніми напрямками відповідно до БКДО («Україна – рідний край!», «Ми маленькі українці», «Ввічливість на кожен день», «Добрим бути добре», «Допоможи захисникові України», «Безпека передовсім» тощо). При оформленні звітів за результатами виконання проектів, було використано цифрові інструменти: online ресурси візуалізації (карти пам'яті, інфографіка, online графічні редактори, віртуальні дошки тощо), блоги, хмарні сховища, документи спільного редагування, online засоби анкетування, цифрові освітні ресурси.

За результатами порівняльного аналізу даних констатувального і контрольних етапів дослідження доведено, що в експериментальній групі відбулося значне зменшення здобувачів фахової передвищої освіти на задовільному і низькому рівнях сформованості цифрової культури, а кількість майбутніх вихователів ЗДО поглибленого і достатнього рівнів зазнала суттєвих позитивних змін. У контрольній групі значних змін не було виявлено. Статистичну відмінність розподілу рівнів сформованості цифрової культури в експериментальній і контрольній групах перевірено статистичним критерієм узгодженості Пірсона χ^2 . З'ясовано, що формування цифрової культури в експериментальній групі відбулося більш ефективно. Моніторинг позитивної динаміки сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта в експериментальній групі за означеними показниками підтверджує висновок, що висунута гіпотеза є достовірною.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і практичне розв'язання проблеми формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

1. Встановлено, що актуальність проблеми дослідження зумовлена активізацією процесів цифрової трансформації ринку праці, сфери культури, освіти, застосуванням у всіх сферах життєдіяльності особистості інформаційно-комунікаційних технологій, соціальним замовленням сучасного суспільства щодо професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти висококваліфікованих фахівців, здатних до самоосвіти, до професійної діяльності в умовах сучасного цифрового суспільства, і недостатньою теоретичною та практичною розробленістю проблеми формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів та об'єктивною необхідністю осмислення, розроблення й апробації моделі та методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

2. Визначено й обґрунтовано методологічні засади формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта: культурологічний, системний, компетентнісний підходи.

3. Доведено, що провідними теоретичними засадами розв'язання проблеми дослідження є: визначення і наукове обґрунтування змісту феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» та його структури в єдності трьох компонентів: когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного; положення щодо важливості застосування потенціалу інформаційно-комунікативних технологій, цифрового освітнього середовища педагогічного коледжу і можливостей професійно-зорієнтованого цифрового контенту для педагогічної підтримки процесу формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Уточнено зміст понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта»;

4. Обґрунтовано й експериментально доведено, що формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта буде ефективним, якщо реалізувати в процесі їхньої професійної підготовки такі педагогічні умови: стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти.

5. Розроблено модель формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, що відображає взаємозв'язок виокремлених блоків (підсистем), забезпечує інтеграцію мети і завдань формування цифрової культури, розкриває зміст, форми, методи і технології процесу формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта за культурологічним, системним і компетентнісним підходами. Цілісність розробленої моделі забезпечено єдністю її структурних блоків (цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний результативний). Практико-зорієнтований характер моделі забезпечено підтримкою змішаного типу організації освітнього процесу закладу фахової передвищої освіти, засобами асинхронної та синхронної взаємодії в цифровому освітньому середовищі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, застосуванням інструментів моніторингу результатів сформованості цифрової культури на основі визначених критеріїв (пізнавально-орієнтовний, особистісно-рефлексивний, професійно-творчий) і показників. Схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (поглиблений, достатній, задовільний, низький). Розроблено діагностувальну методику сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта

6. Розроблено й апробовано в експериментальній групі методику формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта як алгоритмічну процедуру цілеспрямованих дій, що складається із сукупності взаємопов'язаних елементів: мети, змісту, форм, методів і засобів

взаємодії здобувачів фахової передвищої освіти і викладачів в освітній діяльності, конкретизованих, обґрунтованих педагогічних умов, що забезпечують формування цифрової культури як базової особистісної якості у процесі взаємопов'язаних етапів: когнітивно-збагачувальний, ситуативно-стимульований, проектно-творчий. Новизна запропонованої методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає в тому, що, не порушуючи структуру освітньо-професійної програми та навчального плану закладу фахової передвищої освіти, гарантовано забезпечено формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

7. За результатами контрольного етапу експерименту виявлено, що у здобувачів фахової передвищої освіти експериментальної групи відбулися значні позитивні зміни в результатах сформованості цифрової культури: поглибленого рівня досягли 31,25% здобувачів фахової передвищої освіти експериментальної (було 1,56%) та 11,29% (було 1,61%) – контрольної груп; достатній рівень виявлено у 48,43% (було 6,25%) майбутніх вихователів ЗДО експериментальної і 32,26% (було 4,84%) – контрольної груп; задовільний рівень означено у 17,19% (було 32,81%) респондентів експериментальної та 41,93% (було 32,26%) – контрольної груп; на низькому рівні в експериментальній групі стало 3,13% (було 59,38%), а в контрольній – 14,52% (було 61,29%) студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Достовірність здобутих експериментальних даних підтверджено статистичним і математичним аналізом (U – критерій Манна-Уїтні, критерій узгодженості Пірсона χ^2).

8. Результати проведеної теоретичної та експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що мету дослідження досягнуто, завдання реалізовано, здобуті наукові положення мають суттєве значення для теорії та методики професійної освіти. Натомість його результати не вичерпують усієї глибини наукової проблеми і не претендують на її всебічне розкриття. Перспективи подальших досліджень убачаємо у площині підготовки майбутніх вихователів ЗДО до використання практико-зорієнтованого цифрового контенту, організації цифрового освітнього середовища ЗДО.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Листопад Н. Л. Електронно-освітній контент як засіб розвитку цифрової культури студентів закладів фахової передвищої освіти. *Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів до інновацій в професійній діяльності : колективна монографія* / О. А. Листопад, Т. Г. Постоян, О. А. Кудрявцева, І. К. Мардарова, Н. Л. Листопад, Н. М. Гуданич, М. В. Савченкова. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. С 152-193.

Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Листопад О. А., Буханенко Н. Л. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу. *Наша школа*. № 5. 2006. С. 6–9.

3. Листопад Н. Л. Формування інформаційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук.*

пр. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. № 2 (65). С. 177–182. DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-177-182

4. Листопад Н. Модель формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2022. Вип. 58. С. 79–89. DOI 10.31909/26168812.2022-(58)-9

5. Листопад Н. Л. Інформаційно-методичне забезпечення формування цифрової культури студентів засобами дистанційної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. Глухів: ГНПУ імені Олександра Довженка, 2022. № 3 (50), Частина 1. С. 160–170. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-160-170

6. Листопад Н. Л. Освітній медіапростір як засіб формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. Глухів: ГНПУ імені Олександра Довженка, 2022. № 48. С. 173–179. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-1-48-173-179

7. Листопад Н. Л. Педагогічні умови формування у дітей передшкільного віку вмінь здійснювати пошук інформації *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер: Педагогічні науки*, 2023, Вип. 3. С. 251–263. DOI: 10.31494/2412-9208-2023-1-3-251-263

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

8. Листопад Н. Л. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній підготовці майбутніх фахівців в умовах сучасного полікультурного простору. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: міжнародний журнал*. Харбін: Харбінський інженерний університет, 2019. Випуск 2. С. 98–101.

9. Листопад Н. Л. Засоби формування цифрової компетентності як складової цифрової культури студентів педагогічних коледжів. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Instytut Spraw Administracji Publicznej. Lublin, 2023. № 5 (57). P. 29–33. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.5>

10. Листопад Н. Л. Проектування цифрового освітнього середовища навчальної дисципліни. *Modern engineering and innovative technologies*, International periodic scientific journal. Germany, 2023. № 29. Part 3. P 40–45. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-29-03-018>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Листопад О. А., Буханенко Н. Л. Духовний розвиток особистості дошкільника. *IV Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського*. Одеса: ПДПУ, 2006. С. 145–147.

12. Листопад О. А., Листопад Н. Л. Проблема розвитку творчої активності студентів у навчальному процесі. *Управління якістю підготовки фахівців у вищій школі: історія, досвід, перспективи*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Одеса 14–15 листопада 2006 р.) Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2007. С. 58–61.

13. Листопад О. А., Листопад Н. Л. Особливості розвитку творчого потенціалу студентів. *V Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського* Одеса, ПДПУ: 2007. С. 265–267.

14. Листопад Н. Л. Інноваційна діяльність педагога як фактор удосконалення навчального та виховного процесів в дошкільному навчальному закладі. *Педагогіка в системі гуманітарного знання*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 13–14 березня 2015 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 195–197.

15. Листопад Н. Л. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців в умовах освітнього полікультурного простору. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 15–16 жовтня 2017 року). Харків: Право, 2017. С. 116–118.

16. Листопад Н. Л. Теоретичні засади впровадження інноваційних технологій в освітній процес дошкільного навчального закладу. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Кременчук, 24 лютого 2017 року) Кременчук: Методичний кабінет, 2017. С. 171–173.

17. Листопад Н. Л. Формування інформаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах педагогічного училища. *Проблеми якості дошкільної освіти і професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 26–27 жовтня 2017 року). Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. С. 54–55.

18. Листопад Н. Л., Фортунова Н. І. Формування інформаційної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Інновації та їх місце в модернізації дошкільної та професійної освіти*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 25–26 жовтня 2018 року). Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2018. С. 74–75.

19. Листопад Н. Л. Виховання культури використання комп'ютера у дітей старшого дошкільного віку. *Інновації в професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 17–18 жовтня 2019 року). Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С. 99–101.

20. Листопад Н. Л. Інформаційна культура вихователів закладів дошкільної освіти. *Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 29–30 жовтня 2019 року). Одеса: Бондаренко М. О., 2019. С. 168–170.

21. Листопад Н. Л. Формування медіаграмотності майбутніх вихователів ЗДО. *Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 27–28 жовтня 2020 року). Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. Ч. I. С. 62–64.

22. Листопад Н. Л. Формування інформаційно-цифрової компетентності дітей передшкільного віку. *Сучасні виклики і актуальні проблеми підготовки майбутніх педагогів до інновацій в професійній діяльності*. Матеріали міжнародної науково-

практичної конференції. (Одеса, 25–26 жовтня 2022 року), Ч. I. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. С. 160–170.

23. Листопад О. А., Листопад Н. Л. Педагогічний інструментарій формування цифрової культури майбутнього педагога. *Традиційні та інноваційні підходи розвитку сучасної освіти в Україні*. Матеріали VI всеукраїнської науково-практичної конференції, (Одеса 01–02 грудня 2022 року). Одеса: КЗ «ОФПК», 2022. С. 78–83.

24. Листопад Н. Л. Мультимедійні освітні матеріали з динамічною графікою. *Technique and technology of the future '2023*. International scientific conference, (Germany, Karlsruhe, 2023). Karlsruhe: Sergeieva&Co, P. 67–70.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

25. Листопад Н. Л. Інноваційні технології навчання як чинник інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Наша школа*. 2012. № 2. С. 22–25.

26. Листопад Н. Л. Дошкільний вік – початкова сходинка до духовного розвитку особистості. *Виховання і культура*. 2013. № 1. С. 23–26.

27. Листопад Н. Л. Формування професійної компетентності студентів шляхом впровадження інформаційних технологій. *Наша школа*. 2013. № 3. С. 54–56.

28. Листопад Н. Л. Педагогічні умови формування комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічна спадщина Костянтина Дмитровича Ушинського у вимірі сучасної освіти*: збірник наукових статей. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С. 77–81.

29. Листопад Н. Л. Цифрова компетентність в методичній діяльності педагогів у системі дошкільної освіти. *Педагогічна освіта у вимірі інноваційних освітніх реалій*: збірник наукових статей. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. С. 102–106.

30. Листопад Н. Л. Використання цифрових технологій у формуванні цифрових еталонів на заняттях з дітьми середнього дошкільного віку. *Дошкільна, початкова і вища освіта: реалії та перспективи*: збірник наукових статей. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. С. 69–73.

31. Листопад Н. Л. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дітей з дизартрією. *Сучасний освітній процес: сутність та інноваційний потенціал*: збірн. наук. статей. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. С. 77–80.

АНОТАЦІЯ

Листопад Н. Л. Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. Одеса, 2024.

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів, що дозволило обґрунтувати педагогічні умови, побудувати модель і розробити методику забезпечення процесу формування цифрової культури студентів

педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, експериментально перевірити їх ефективність. У роботі вперше визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта (стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти); розроблено модель (цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний, результативний блоки) формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; визначено і науково обґрунтовано зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» та структуру цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта в єдності таких компонентів: когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного; критерії оцінювання рівнів сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (пізнавально-орієнтовний, особистісно-рефлексивний, професійно-творчий) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта (поглиблений, достатній, задовільний, низький); уточнено поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу», «формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта», подальшого розвитку дістала методика підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти.

Ключові слова: цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, цифрова грамотність, цифрова компетентність, цифрова зрілість, цифровий світогляд, цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу, формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів, педагогічні умови, модель, методика, майбутні вихователі ЗДО, заклад фахової передвищої освіти.

SUMMARY

Lystopad N. L. Pedagogical conditions for the formation of digital culture of students of pedagogical colleges. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Pedagogy in the speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. State Institution “South-Ukrainian National Pedagogical university named after K. D. Ushynsky”, Ministry of Education and Science of Ukraine. Odesa, 2024.

The dissertation presents a theoretical generalisation and a new solution to the scientific problem of forming the digital culture of students of pedagogical colleges, which allowed to substantiate pedagogical conditions, build a model and develop a methodology for ensuring the process of forming the digital culture of students of pedagogical colleges

majoring in 012 Preschool Education, and experimentally test their effectiveness. for the first time the pedagogical conditions for the formation of digital culture of students majoring in 012 Preschool Education are defined and scientifically substantiated (stimulating future educators of preschool educational institutions to effectively use information and communication technologies in educational activities; organisation of a comfortable and safe digital educational environment; use of professionally oriented digital content in the educational process and facilitative support for its independent development by applicants for professional pre-higher pedagogical preschool education); a model (target, methodological, structural and theoretical, procedural, methodological, diagnostic and evaluation, and resultant blocks) for the formation of digital culture of students of pedagogical colleges majoring in 012 Preschool Education has been developed; the content of the phenomenon "digital culture of students of pedagogical colleges of speciality 012 Preschool Education" and the structure of digital culture of students of pedagogical colleges of speciality 012 Preschool Education in the unity of the following components: cognitive-operational, motivational-value and activity-praxeological are defined and scientifically substantiated; criteria for assessing the levels of digital culture formation of students of pedagogical colleges majoring in 012 Preschool Education (cognitive-oriented, personal-reflective, professional-creative) with corresponding indicators: cognitive-oriented criterion (awareness of the main areas of digital transformation and digitalisation in the field of preschool education; awareness of the procedure for the effective use of information and communication technologies in professional activities; awareness of the principles of organising a digital educational environment), personal and reflective criterion (awareness of the need for digitalisation as a value-based strategy for the development of the individual, society and state; awareness of the importance of acquiring digital culture as a competitiveness of a pedagogical specialist; positive motivation to form a digital culture), professional and creative criterion (ability to comply with the rules of cybersecurity and protection against negative information influences when using digital resources and services presented on the Internet; ability to reflect on the effectiveness of digital educational content; ability to use information and communication technologies in the process of professional communication in the digital educational environment); the levels of digital culture formation of students of pedagogical colleges majoring in 012 Preschool Education (in-depth, sufficient, satisfactory, low) are characterised; the concepts of "digital literacy", "digital competence", "digital maturity", "digital worldview", "digital educational environment of a pedagogical college", "formation of digital culture of students of pedagogical colleges majoring in 012 Preschool Education" were clarified, and the methodology for training professional junior bachelors in professional higher education institutions was further developed.

Keywords: digital culture of students of pedagogical colleges majoring in 012 Preschool Education, digital literacy, digital competence, digital maturity, digital worldview, digital educational environment of pedagogical college, formation of digital culture of students of pedagogical colleges, pedagogical conditions, model, methodology, future teachers of preschool education, institution of professional higher education.